

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (1898-1913)

Ενότητα #8: Απογραφή 1900-Επαρχία Μυλοποτάμου

Διδάσκων: Χουρδάκης Αντώνης

ΤΜΗΜΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΚΡΗΤΗ
 Κλίμαξ 1:1.320.000

⊙ Πρωτεύουσες νομών
 • Κωμοπόλεις
 --- Όρια νομών
 - - - - - Όρια επαρχιών

ΛΙΒΥΚΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΠΕΛΑΓΟΣ

ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ

Απογραφή 1900-Επαρχία Μυλοποτάμου

Εγγράμματοι άρρενες χριστ.	Εγγράμματοι άρρενες μουσ.	%	Εγγράμματες θήλεις χριστ.	Εγγράμματες θήλεις μουσ.	%
3134	5	63,97	401	2	95,34
Αγράμματοι άρρενες χριστ.	Αγράμματοι άρρενες μουσ.	%	Αγράμματες θήλεις χριστ.	Αγράμματες θήλεις μουσ.	%
5566	29	85,29	8205	1	100
8700	34		8606	3	17343

Απογραφή 1900 – Επαρχία Μυλοποτάμου

Επαγγέλματα	Άρρενες	Θήλειες	
Εκμετάλλευση επιφάνειας εδάφους	Γεωργοί	3577	4
	Κτηνοτρόφοι	925	10
Βιομηχανία	Υποδηματοποιοί	49	
	Ξυλουργοί –λεπτουργοί	41	
	Σαγματοποιοί	40	
	Μυλωθροί	25	
	Κρεωπώλαι	13	
	Κατασκευασταί τούβλων, κεράμων	47	
	Κτίσται	116	
Μεταφορά	Εμποροναυτικοί, λεμβούχοι	17	
	Ταχυδρομεία	8	
Εμπόριον	Ξενοδοχεία, καφενεία, εστιατόρια	75	
	Έμποροι, πωληταί, μεταπράται	121	
Δημόσια δύναμις	Χωροφυλακή	54	
Διοίκησις	Υπηρεσίαι πολιτείας, Δήμων	66	

Ελεύθερα επαγγέλματα Κλήρος	Ορθόδοξος κλήρος	72	3
Δικαστικά επαγγέλματα	Δικαστές, δικηγόροι συμβολαιογράφοι	11	
Ιατρικά επαγγέλματα	Ιατροί και Χειρουργοί	8	
	Μαίες		14
	Διδασκαλικά επαγγέλματα	40	3
Εισοδηματίαι	Κτηματίαι, ενοικιασταί ακινήτων	116	
Οικιακά εργασίαι	Μέλη οικογενείας επιδιδόμενα εις οικιακάς εργασίας	--	5887
Γενικά δηλώσεις (άνευ ειδίκευσης)	Εργάται ημερομίσθιοι, υπηρέται	141	66
Άεργοι αγνώστου επαγγέλματος	Παίδες εν μικρά ηλικία άνευ επαγγέλματος	1581	2340
	Μαθηταί και σπουδασταί	1472	275
	Επέται αλήται ...	19	

Γεωγραφίες-Χωρογραφίες Στατιστική 1900 1902 -1903

- Δήμος Ανωγείων
 - Δήμος Γαράζου
 - Δήμος Ελευθερναίων
 - Δήμος Μελιδονίου
- Δήμος Μελιδωνίου
 - Δήμος Αυδανιτών
 - Δήμος Γαράζου
 - Δήμος Ανωγείων
 - Δήμος Ελευθερναίων

Επαρχία Μυλοποτάμου έκθεση Ν. Επιθεωρητή 18/01/1901

- **Δήμος Ελευθερναίων:** Μαργαρίτες, Κυνηγιανά, Άνω Τριπόδος, Βεργιανά, Σταυρωμένος, Πλευριανά, Λαγκά, Κάτω Τριπόδος, Σκορδίλω, Αλφά, Καλλέργω, Πρινές, Αναχουρδομέτοχα, Ορθές, Καλανταρέ, Σκουλούφια, Ρούπες, Έρφοι, Πρίνος (19)
- **Δήμος Μελιδονίου:** Πασσαλίτες, Μελισσουργάκι, Καλαμάς, Ξουζ(ι)ανά, Χουμέρι, Κρασούνας, Γαρίπας, Κεραμωτά, Αγγελιανά-Μετόχια, Χανωθιανά, Μελιδόνη, Αγυιά (Επάνω και Κάτω), Αγία Παρασκευή, Αχλαδές, Σκεπαστή, Σειριπιδιανά, Εξάντη, Λαμεριανά, Ρουμελής, Καστέλλι (21)
- **Δήμος Αυδανιτών:** Επισκοπή, Μουρτζανά, Κεφάλι, Μούσαι, Δαμαβόλου, Δαφνέδες, Καστρί, Αλιάκες, Μούνδρος, Αβδανίτες, Κρουσατάς ή Καμινάκια, Άγιος Ιωάννης, Αβδελάς, Άγιος Μάμμας (13)
- **Δήμος Γαράζου:** Γαράζο, Ομάλα, Ανεμόμυλος, Φαράτσι, Κλεψίμια, Χελιανά, Πλαδιανά, Μακρυγιάννη, Λειβάδια, Κράνα, Κάλυβος, Αξός-Βενί, Κατεριανά (13)
- **Δήμος Δαμάστας:** Ζωνιανά, Σείσες, Βλυχάδα, Φόδελες, Μάραθος, Μετόχια Καμαριώτης, Καμαριώτης, Αστυράκι, Καμαράκι, Ανώγεια, Σείσαρχα, Δαμάστα, Μονή Χαλέπας, Ασσυρώτοι, Τσαχιανά και Βεργιτσιανά, Αγρίδια και Κωστεφάνου, Καβέ, Χώνος, Αλόϊδες, Θοδώρα, Αίμονος (23)

Σύνολο → 89 χωριά και κώμες (έναντι 84 της Απογραφής) με 30 σχολικά κέντρα

Στοιχεία από την Έκθεση

...Επικαλούμαι την φιλόανθρωπον μέριμναν της Σεβ. Ανωτ. Διευθύνσεως

- **Δήμος Ελευθερναίων:** Μαργαρίτες, Κυνηγιανά, Άνω Τριπόδος. 1225 κ. Εν κεντρικόν 2τάξιον αρρένων. Εν εκτισμένον 1τάξιον σχ.δια παρθυναγωγείον... πρέπει να εξαναγκασθή η κοινότης όπως κτίση 2 τάξιον. Απαιτείται κυβερνητική αρωγή, η πτωχοτέρα της επαρχίας κοινότης
- Βεργιανά, Σταυρωμένος, Πλευριανά, Λαγκά, Κάτω Τριπόδος. 556 κ. Φιλομαθείς, πρόθυμοι να ανεγείρωσι σχολ. Εν Γραμμ/λείον επαρκεί. Φάραγξ ήτις είναι αδιάβατος τον χειμώνα και ανωφερής
- Σκορδίλω, Αλφά, Καλλέργω. 439 κ. Ωραίον 1τάξιον σχ. Οι κάτοικοι φιλομαθείς
- Πρινές, Αναχουρδομέτοχα. 400 κ. Οι κάτοικοι των χωρίων τούτων είναι οι φιλομαθέστεροι του δήμου. Κτίριον λαμπρόν έκτισαν εν Βρύσες

Στοιχεία από την Έκθεση

- Ορθές, Καλανταρέ. 407 κ. Μικρός χείμαρος διαβατός πάντοτε. Η οδός ομαλή. Οι κάτοικοι φιλομαθείς, πρόθυμοι ίδια δαπάνη να κτίσωσι διδακτήριον έξωθεν του Ορθέ επί ρωμαντικής τοποθεσίας.
- Σκουλούφια, Ρούπες, Έρφοι, Πρίνος. 423 κ. Απολύτος ανάγκη να έχωσι εν Γραμμ/λείον.
Έχουσι κτισθεί εν Σκουλουφίοις οι τοίχοι τοιούτου σχολείου. Οι μεμονωμένοι συνοικισμοί πρέπει να προστατευθώσι... <όπως μη> στερώνται του μεγαλύτερου και πολυτιμότερου της ελευθερίας αγαθού της δημοτικής εκπαιδεύσεως.

Στοιχεία από την Έκθεση

- **Δήμος Μελιδονίου:** Πασσαλίτες, Μελισσουργάκι, Καλαμάς, Ξουζ(ι)ανά. 300 κ. ...Προ τριακονταετίας εις ην ήκουσαν τα πρώτα μαθήματα οι πλείστοι των επιστημόνων της επαρχίας. Υπαρχει εις Πασσαλίτες κεντρικόν σχολείον όπερ επαρκεί. Απόστασις ... δι άνδρα ... δια παίδα ... Οι κάτοικοι φιλομαθείς. Εν Γραμμ/λείον επαρκεί. Εν καιρώ χειμώνος η μετάβασις δύσκολος, αι οδοί μεταβάλλονται εις ρύακας, υπάρχει δε εν τω μέσω και ο Λαμεριανός ποταμός ον μικροί παίδες δεν δύνανται να διαβαίνωσι.
- **Χουμέρι, Κρασούνας, Γαρίπας, Κεραμωτά.** 641 κ. Εν Χουμέρι έκτισαν 1τάξιον όπερ σανιδούμενον και ευруνομένων των... παραθύρων δύναται να χρησιμοποιηθή. Η κοινότης ... Έχει ιδιαιτέραν περιουσίαν ην καρπούνται ως συμβαίνει συνήθως οι πρόκριτοι. ...Η Σεβ. Κυβέρνησις <να> διοργανώση τα των κοινοτήτων πράγματα, αίτινες θα δυνηθώσιν να εργασθώσιν αποτελεσματικώς υπέρ της βελτιώσεως των σχολικών οικημάτων... Μέριμνα περί επισκευής ή τουλάχιστον ασβεστώσεως.

Στοιχεία από την Έκθεση

- Αγγελιανά-Μετόχια, Χανωθιανά. 636 κ. ...Ανάγκη όπως εξαναγκασθή η κοινότης να κτίση εν ευρύ 1τάξιον σχολείον ...<συνεισφορά και προσωπική εργασία> των ευκατάστατων άλλωστε κατοίκων... Υπεδείξαμεν μετά του μηχανικού Σαλιβέρου κατάλληλον οικόπεδον χορηγηθσόμενον υπό της Μονής Αρκαδίου δωρεάν.
- Μεληδόνη εκ των μεγαλυτέρων και πλουσιωτέρων του Νομού. Υπάρχει εκτισμένον 1τάξιον σχολείον όπερ επαρκεί. Είναι ανάγκη να κτισθή εν Γραμμ/λείον θηλέων. 607 κ. σκανδαλοποιοί αλλά και φιλομαθείς.
- Επάνω και Κάτω Αγυιά. 192 κ. Τον χειμώνα η μετάβασις δύσκολος καθότι η οδός μεταβάλλεται εις χείμαρρον, είναι δε και δυσχωρία ένεκα της ορεινή τοποθεσίας. Εν Γραμμ/λείον επαρκεί. Είναι φιλομαθείς και θα ανεγείρωσιν εκπαιδευτήριον. Εν τω μέσω ο μεγαλύτερος ποταμός του Νομού «Γέρω ποταμός ή Αυλοπόταμος»

Στοιχεία από την Έκθεση

- Αγία Παρασκευή, Αχλαδές, Σκεπαστή, Σειριπιδιανά, Εξάντη, Λαμεριανά. 613 κ. ...Εκτισμένου κοινή των χωρίων δαπάνη ωραίου 1ταξίου εν τη κεντρική τοποθεσία «Αγία Παρασκευή»
- Ρουμελής, Καστέλλι. 611 κ. Κτίζουσιν, αποσταλλέντος αρχιτεκτονικού σχεδίου υπό της Σεβ. Ανωτ. Διευθ.

Ωραίον 1τάξιον σχολείον μόνον θυρωμάτων και στέγης χρήζον. Οι κάτοικοι φιλομαθέστατοι... Η μετάβασις εύκολη. Ο μικρός χείμαρρος κάτωθεν του Ρουμελή μόνον εν καιρώ ραγδαίας βροχής ρέει, γεφυρούται ευκόλως δια ξύλων.

Στοιχεία από την Έκθεση

- **Δήμος Αυδανιτών:** Επισκοπή, Μουρτζανά, Κεφάλι, Μούσαι. 536 κ. ουδέποτε έσχον σχολείον. Πρέπει να εξαναγκασθώσιν όπως κτίσωσι εν κεντρικόν σχολείον εν Επισκοπή. Εν Γραμμ/λείον επαρκεί. Χείμαρρος και δυσχωρία δεν κωλύουσι την μετάβσιν των παιδων.
- **Δαμαβόλου, Δαφνέδες, Καστρί, Αλιάκες, Μούνδρος, Αυδανίτες.** 574 κ. εν κεντρικόν σχολείον εν Δαμαβόλου. Οι κάτοικοι καταπεπληγμένοι εκ της τουρκικής δεσποτείας... είναι πτωχοί πλην των Δαφνεδιανών. Ανάγκη διδασκάλου καλού.
- **Κρουσατάς ή Καμινάκια, Άγιος Ιωάννης, Αβδελάς, Άγιος Μάμμας.** 674 κ. ανάγκη ενός 1ταξίου εις θέσιν Κρουσατά ή Καμινάκια. Τα χωρία αυτά είναι ορεινότατα... Ουδέν εκπαιδευτήριον έχει κτισθή. Ανέγερσις εκπαιδευτηρίων κατά τας απαιτήσεις της Παιδαγωγικής.

Στοιχεία από την Έκθεση

- **Δήμος Γαράζου:** Γαράζο, Ομάλα, Ανεμόμυλος, Φαράτσι. Έδρα σχολείου Γαράζο υπαομένου εις Κύτην και του μικρού συνοικισμού Νησί. 692 κ. Ευρίσκονται εις ανθηράν οικονομικήν κατάστασιν... Να κτίσωσιν 2τάξιον σχολείον ούτινος η μία αίθουσα να χρησιμοποιηθή ως Γραμμ/λείον θηλέων. Η από Ομάλας οδός ανωφερής και επίπονος δια μικρούς μαθητάς.
- Κλεψίμια, Χελιανά, Πλαδιανά, Μακρυγιάννη εις τους ανατολικούς πρόποδας των Ταλλαίων ορέων (Κολόκουνα). 413 κ. Εν τω μέσω αδιάβατοι δύο ποταμοί ο Γέρος και ο Δαμαστανός. Είναι απόλυτος ανάγκη να έχωσι εν Γραμμ/λείον.

Στοιχεία από την Έκθεση

- Λειβάδια, Κράνα. 650 κ. ...εκ των ηρωικωτέρων της Κρήτης χωρίων. Είναι απόλυτος ανάγκη να διατηρήται ενταύθα 1τάξιον σχολείον με πεπειραμένον διδάσκαλον. Οι κάτοικοι φιλομαθέστατοι κτίσαντες ωραίον 1τάξιον σχολείον μόνον μείζονος φωτισμού δεόμενον. Τοσαύτη η φιλομάθεια τούτων ώστε κατά την οικοδομήν του σχολείου οι μη έχοντες ζώα όπως μεταφέρουσι σανίδες εκ Μπαλή απέχοντος περί τας τέσσαρας ώρας και πλέον μετέβαινον και έφερον τους δοκούς δια των ώμων των.
- Κάλυβος. 263 κ. Η οδός τραχυτάτη και δύσβατος μετά χειμάρρου. Να διατηρηθή εν Γραμμ/λείον ανάγκη να διαπλασθώσι δια των γραμμάτων
- Αξός-Βενί, Κατεριανά. (Κατεριανά δήμου Γαράζου, Αξός δήμου Ανωγείων) μια σχολική περιφέρεια. 582 κ. εν Αξώ έκτισαν εν Γραμμ/λείον αλλά διαρρέεται υπό των υδάτων. Η οδός είναι ανωφερής και μεταβάλλεται εις χείμαρρον τον χειμώνα.

Στοιχεία από την Έκθεση

- **Δήμος Δαμάστας** (μετά τον Δήμον Ανωγείων ο ορεινότερος της Επαρχίας)
- Ζωνιανά. 509 κ. Κτίζουσιν ήδη και σχολείον κατά σχέδιον δοθέν αυτοίς υπό Σεβ. Ανωτ. Διευθ. Ανάγκη απόλυτος να διατηρήται ενταύθα πάντοτε εν Γραμμ/λείον. Η επιπίπτουσα άπλετος χιών και οι περικλείοντες το χωρίον ρύακες καθιστώσι δύσκολον την μετάβασιν των μαθητών εις άλλο σχολείον. • Σείσες, Μπαλή, Βλυχάδα. 342 κ. Ανάγκη να διατηρηθή εν 1τάξιον Γραμμ/λείον. Υπάρχει ωραίον εκτισμένον.
- Φόδελες. 405 κ. φιλομαθείς και φιλοπρόοδοι. Υπάρχει κάποια ανάπτυξις καλόν είναι να συσταθή εν 1τάξιον ΠαρθENAγωγείον εις ον να συμφοιτώσι και τα άρρενα.
- Μάραθος. 216 κ. να διατηρηθή ενταύθα εν Γραμμ/λείον.
- Μετόχια Καμαριώτης, Καμαριώτης, Αστυράκι, Καμαράκι. 728 κ. Ανάγκη ενός 1ταξίου σχολείου. Σχολείον εκτισμένον δεν υπάρχει μόνον εν Καμαριώτη υπάρχει θόλος Βυζαντινού ναού όστις χρησιμοποιείται ως σχολείον. Χιών άπλετος επιπίπτει και ψύχος πολύ. Φιλομαθείς.

Στοιχεία από την Έκθεση

- **Ανώγεια, Σείσαρχα.** 2486 κ. Απόλυτος ανάγκη να διατηρηθή εν 3τάξιον αρρένων και εν 1τάξιον θηλέων. Είναι απόλυτος ανάγκη να εξαναγκασθή η κοινότης όπως κτίση Παθυναγωγείον διότι μόνον δια της διαπλάσεως της γυναικός θα κατορθωθή να εισέλθη ζύμωσις... Η κοινότης έχει ιδίαν περιουσίαν και επαρκεί δια τας σχολικάς ανάγκας. Εκπαιδευτήριον θηλέων διευθυνόμενον υπό διδασκαλίσεως συναισθανομένης την υψηλήν αποστολήν της... Ωφελιμώτερον θα είναι εάν λόγοι οικονομίας κωλύωσι την διατήρησιν του παρθυναγωγείου να υποβιβασθή το σχολείον των αρρένων.
- **Δαμάστα.** 332 κ. Είναι απόλυτος ανάγκη να διατηρήται εν Γραμμ/λείον. Κτίζεται ήδη εν 1τάξιον κατά σχέδιον αρχιτεκτονικόν.
- **Μονή Χαλέπας, Ασυρῶτοι, Τσαχανά και Βεργιτσιανά, Αγρίδια και Κωστεφάνου.** 339 κ. Να κτισθῆ εν Γραμμ/λείον εν τω Περιβόλω της Μονῆς Χαλέπας. Ουδέποτε είχαν σχολείον ενταύθα.
- **Καβέ, Χώνος, Αλόιδες, Θοδώρα, Αίμονος.** 780 κ. Εν 2τάξιον εις θέσιν Καβέ ένθα υπάρχει δημόσιον οικόπεδον και κρήνη. Εν Χώνει υπάρχει εκτισμένον μικρόν σχολείον ακατάλληλον.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

